

13.3 Meerkoet (*Fulica atra*)

1 Samenvatting

Aantal en verspreiding

- Landelijk is het aantal broedvogels vanaf 1990 niet significant veranderd, over de laatste 10 jaren is een significante afname van <5% per jaar opgetreden.
- Landelijk is het aantal niet broedvogels na 1980 niet significant veranderd, terwijl over de laatste 10 seizoenen een significante toename van <5% per jaar is opgetreden.
- In Groningen is het aantal broedvogels stabiel.
- Over aantalontwikkeling van niet-broedvogels kan geen betrouwbare uitspraak worden gedaan.

Schade

- De getaxeerde schade is zeer beperkt met een maximum voor de gehele provincie van € 579 in 2004;
- Over de periode 2008-2012 bleef de totale getaxeerde schade onder de € 250,-.
- De beschadigde oppervlakte blijft provinciaal onder de 10 ha;
- De schade kan optreden in wintergraan en blijvend grasland.

Beleid

- Er geldt een provinciale vrijstelling voor het opzettelijk verontrusten van meerkoeten.
- Tot 1-10-2014 geldt een ontheffing voor het doden van meerkoeten als aanvulling op preventieve maatregelen waarop de 'incidentenregeling' van toepassing is.

Beheer

- Het aantal acties en het afschot was de afgelopen jaren zeer beperkt, waarbij het afschot is gedaald van 35 in 2006 tot 1 à 2 in 2009-2013.
- De laatste jaren zijn geen machtigingen aangevraagd.
- De gunstige staat van instandhouding van de meerkoet is door het afschot niet aangetast.

Overwegingen

Er is geen sprake van belangrijke schade.

Voorstel

- Nu geen ontheffing aanvragen.
- Voor diersoorten waarvoor op dit moment geen ontheffing of aanwijzing kan worden aangevraagd wegens gebrek aan onderbouwing beveelt de Fbe betrokken partijen aan de registratie te intensiveren en aanvullende gegevens te verzamelen. Zo nodig zal de Fbe alsnog ontheffing aanvragen.

2 Aantal en verspreiding

Landelijk

De meerkoet is een algemeen voorkomende vogelsoort die het hele jaar door aanwezig is (Bijlsma et al. 2000). De Nederlandse meerkoeten zijn grotendeels standvogel die het hele jaar min of meer in het broedgebied verblijven. Een klein deel (vooral jongen) overwintert tot in Frankrijk en Spanje (Speek & Speek 1984). In het najaar komen grote

aantallen meerkoeten uit Noord- en Noordoost-Europa naar West-Europa. De soort is voornamelijk herbivoor en foerageert zowel onder water (waterplanten) als op land (gras, wintergraan) (Cramp & Simmons 1978). Het broedseizoen van meerkoeten begin in maart met het vestigen van een territorium, in de volgende maanden worden één of twee legsels groot gebracht (Cramp & Simmons 1978). Buiten het broedseizoen leeft de soort in groepen. Deze groepen die zich vooral ophouden op wateren met veel onderwaterplanten en in graslandgebieden met wateren, vaarten en grotere sloten. De groepsvorming onder meerkoeten begint al in de loop van de zomer wanneer vogels met mislukte legsels en vogels die het na één legsel voor gezien houden, bijeenkomen. Dit proces gaat tot ver in het najaar door, mede gevoed door de toestroom van noordelijke trekvogels. In de loop van maart lossen de meeste groepen op door de vestiging van territoria door eigen broedvogels en wegtrek naar het noorden en noordoosten van Europa. In sommige gebieden kunnen tot begin mei groepjes blijven hangen. In het najaar foerageren pleisterende groepen meerkoeten zowel op waterplanten als op grasland. In de loop van het najaar raken de vegetaties van waterplanten uitgeput en worden de vogels vrijwel uitsluitend op graslanden aangetroffen (Bijlsma *et al.* 2000). Op grote wateren ligt de piek in de aantallen veelal in het najaar, in de graslandgebieden in de wintermaanden.

Figuur 1 toont het gemiddeld aantal broedvogels meerkoeten in Nederland in de periode 1998-2000 en niet broedvogels over alle maanden van 2005/06 t/m 2009/10.

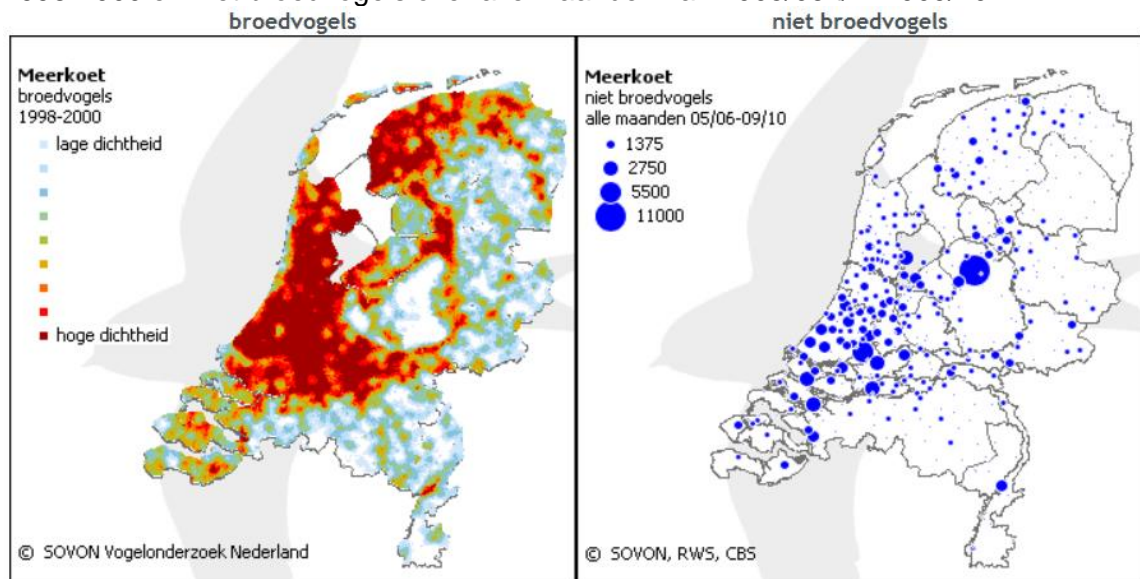

Fig. 1 Gemiddeld aantal broedvogels en niet-broedvogels meerkoet in Nederland in de periode 1998-2000, resp. 2005-2010 (SOVON).

Het aantal broedvogels bedraagt in Nederland 130.000 tot 180.000 paar. In Nederland is vanaf 1990 geen significante verandering van het aantal broedvogels opgetreden, terwijl over de laatste 10 jaren een significante afname van <5% per jaar is opgetreden (figuur 2)

De meerkoet komt landelijk als doortrekker en wintervogel (niet broedvogels) in zeer groot aantal voor. Hun aantal is in Nederland na 1980 niet significant veranderd, terwijl over de laatste 10 seizoenen een significante toename van <5% per jaar is opgetreden (figuur 2).

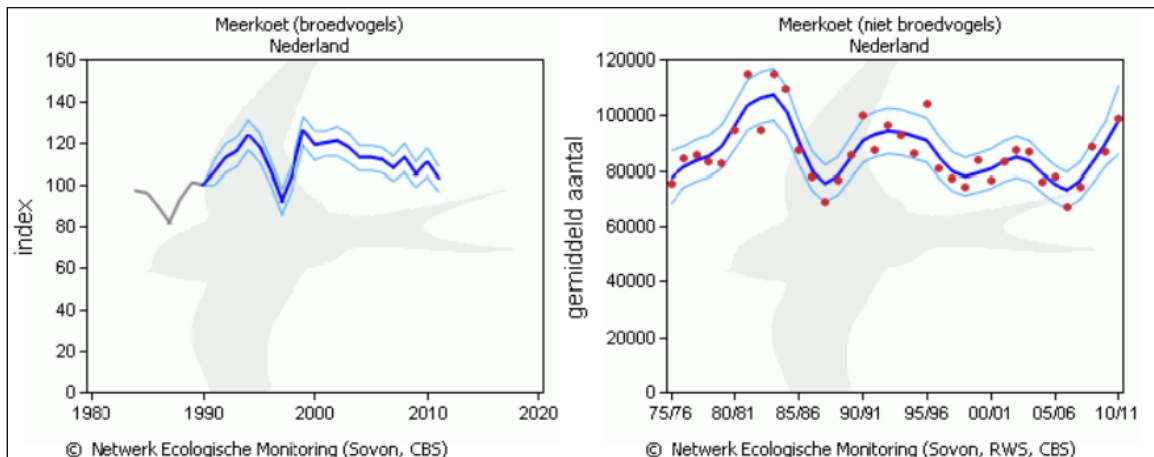

Fig. 2. Index broedvogels en gemiddeld aantal niet broedvogels per maand en per seizoen in Nederland (SOVON, RWS, CBS).

Provinciaal

Figuur 3 geeft de index voor broedende meerkoeten in Groningen. Referentie is 1990 (100). De soort is stabiel.

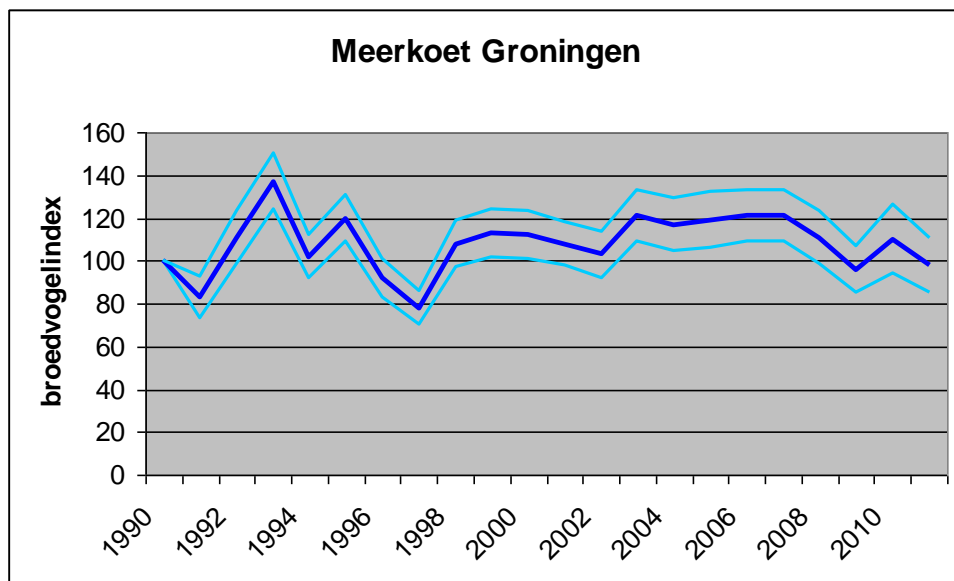

Fig. 3. Index broedvogels meerkoet in de provincie Groningen (1990 is 100)
(Bron: NEM (Sovon, CBS))

Strenge winters zorgen soms voor een terugval van het broedbestand, vooral indien het erop volgende voorjaar erg droog is (Bijlsma *et al.* 2000). De hoogste aantallen komen in Groningen voor van november tot maart op onder andere grasland.

Voor niet-broedvogels zijn provinciaal de midwintertellingen beschikbaar, zie figuur 4. Daarin worden alleen de getelde aantallen weergegeven, zonder informatie over de teldekking en het aantal nultellingen, waardoor deze voor het onderling vergelijken van jaren eigenlijk onbruikbaar zijn. Ze geven wel een indruk van de orde van grootte van voorkomende aantallen.

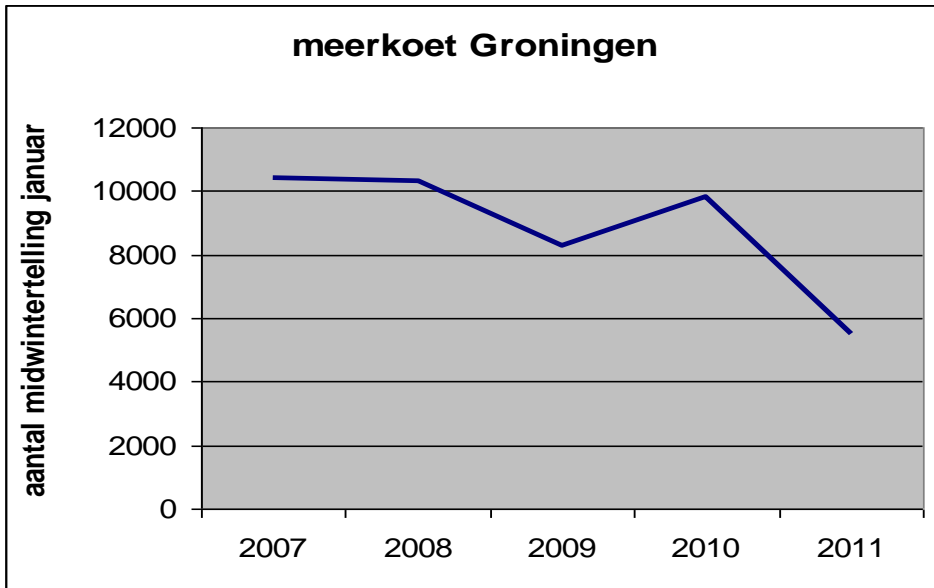
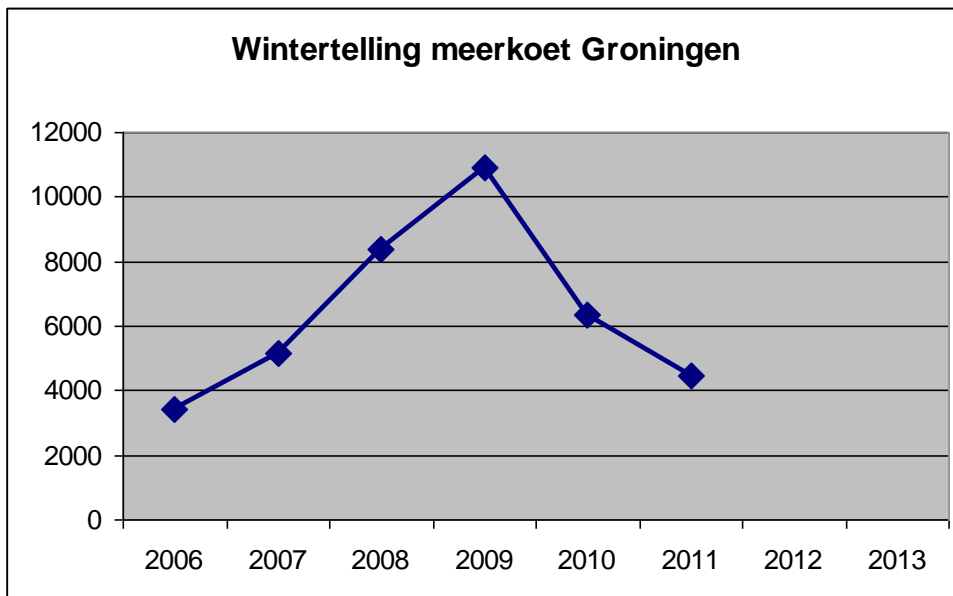

Fig.4. Midwintertelling januari (Bron: Sovon)

De wintertellingen van de KNJV over de periode 2006-2011 bevestigen het beeld van de orde van grootte van de aantallen en geven de verspreiding over de provincie weer (Figuur 5)

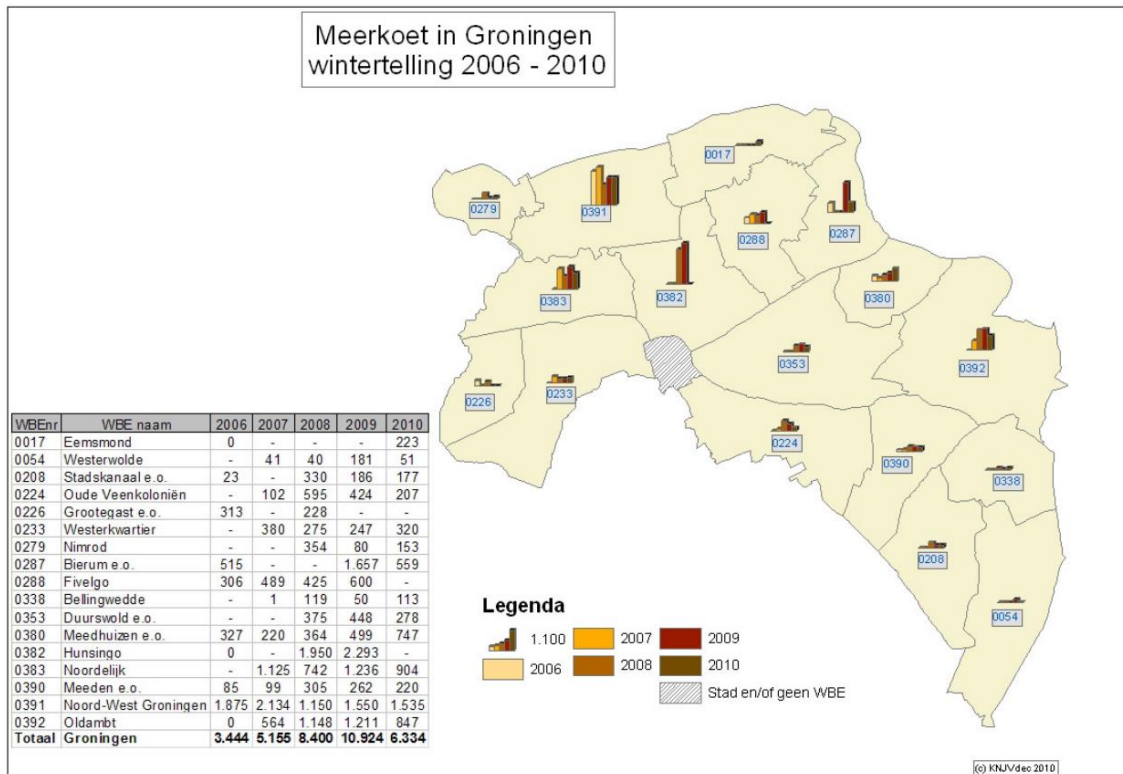
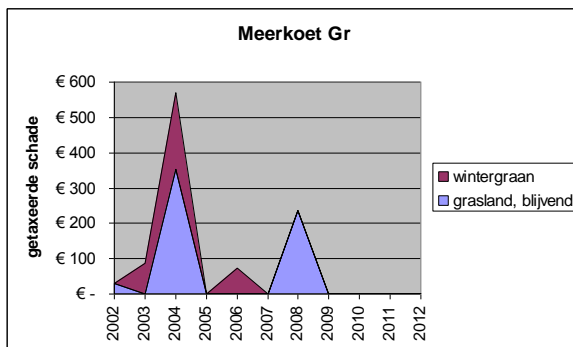

Fig 5. Wintertellingen 2006-2010 (Bron: KNJV)

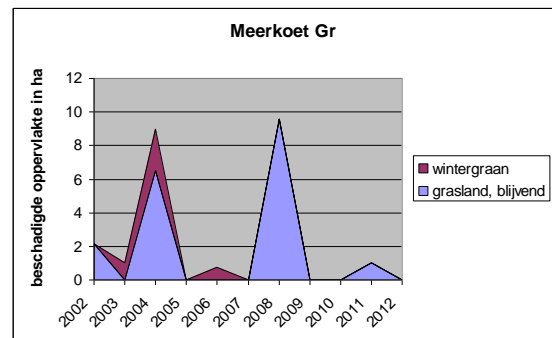
3 Schade

Figuur 6 en 7 geven de getaxeerde schade door meerkoeten in de provincie Groningen, de beschadigde oppervlakte en de gewassen. Hieruit blijkt:

- De getaxeerde schade is zeer beperkt met een maximum voor de gehele provincie van € 579 in 2004;
- Over de periode 2008-2012 bleef de totale getaxeerde schade onder de € 250,-.
- Beschadigde oppervlakte blijft provinciaal onder de 10 ha;
- De schade kan optreden in wintergraan en blijvend grasland.

Figuur 6. Getaxeerde schade door meerkoet (Faunafonds)

Figuur 7. Beschadigde oppervlakte door meerkoet (Faunafonds)

4 Beleid

- De meerkoet is beschermd in het kader van de Flora- en faunawet.
- Op grond van artikel 65 Flora- en faunawet heeft de Provincie vrijstelling verleend op het verbod van verontrusten van meerkoeten in de gehele provincie, behalve in ganzenopvanggebieden. De vrijstelling strekt alleen tot het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren.
- In 2010 is ontheffing op grond van artikel 68 van de Flora-en faunawet verleend voor het doden van 5 meerkoeten per dag per schadeperceel ter bestrijding van gewasschade met het doel de verjaging of het weren (met preventieve middelen) van deze soort te ondersteunen. In de voorschriften bij de ontheffing wordt aangegeven dat er eerst preventieve maatregelen moeten zijn genomen, voordat tot het gebruik van de ontheffing mag worden overgegaan. De incidentenregeling is van toepassing. De ontheffing geldt tot 1 okt. 2014.
- De meerkoet kan incidenteel belangrijke schade aan gewassen in de provincie Groningen veroorzaken. Het gaat dan om zich plotseling voordoende gevallen. De provincie acht hier de "incidentenregeling" het meest doelmatig.

5 Beheer

Om gewassenschade te voorkomen of te beperken zijn als preventieve maatregelen vlaggen, ophangen dode vogels, (akoestisch) lint en persoonlijk verjaging toegepast. Geconstateerd is dat deze preventieve maatregelen niet werken. Een alternatieve methode kan zijn het plaatsen van een raster. Het aantal acties en het afschot was de afgelopen jaren zeer beperkt, zie figuur 8. De laatste jaren zijn geen machtigingen aangevraagd. De gunstige staat van instandhouding van de meerkoet is door het afschot niet aangetast.

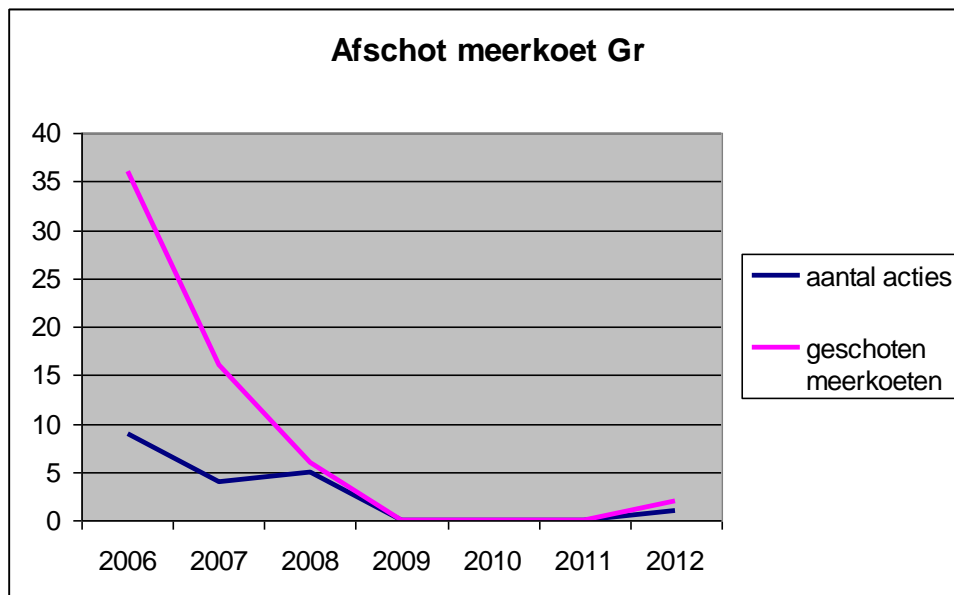

Fig. 8. Aantal acties en afschot (Bron: Jaarverslag FBE Groningen 2012)

6 Overwegingen

Er is geen sprake van belangrijke schade.

7 Voorstel

- Nu geen ontheffing aanvragen.
- Voor diersoorten waarvoor op dit moment geen ontheffing of aanwijzing kan worden aangevraagd wegens gebrek aan onderbouwing beveelt de Fbe betrokken partijen aan de registratie te intensiveren en aanvullende gegevens te verzamelen. Zo nodig zal de Fbe alsnog ontheffing aanvragen.